

Maria Borța
Mihaela Mikloș
Nicoleta Stănică

300+
exerciții
LIMBA ȘI LITERATURA
ROMÂNĂ
CLASA A IV-A

CUPRINS

Heidi, fetița munților (adaptare după Johanna Spyri) (26 de exerciții)	3
Corpul uman (23 de exerciții)	9
Aventurile lui Tom Sawyer (adaptare după Mark Twain) (28 de exerciții)	18
Hugo și Boone. Detectorul de monștri (adaptare după Ellen Potter) (22 de exerciții)	26
Peșterile – lumea ascunsă sub pământ (31 de exerciții)	33
Colind de Crăciun (adaptare după Charles Dickens) (31 de exerciții)	40
Un elefant neastâmpărat (de Amelia Cobb) (25 de exerciții)	49
Elefanții: giganții înțelepți ai naturii (21 de exerciții)	58
Zoey și Sassafras – Dragoni și bezele (de Asia Citro) (27 de exerciții)	65
O aventură în preistorie, pe urmele unor reptile remarcabile.	
Dinozaurii (adaptare după Emily Hawkins) (23 de exerciții)	72
Călătoriile Hermelinei (cea plină de hotărâre).	
Aventuri la New York (adaptare după Jennifer Gray) (28 de exerciții)	82
Hermine și nevăstuica (24 de exerciții)	91
Râul lui Izzy (de Holly Webb) (27 de exerciții)	101
Râurile (21 de exerciții)	112
Alice în Țara Minunilor (adaptare după Lewis Carroll) (18 exerciții)	119

Total: 375 de exerciții

Heidi, fetița munților

(adaptare după Johanna Spyri)

Mă pregătesc să citesc

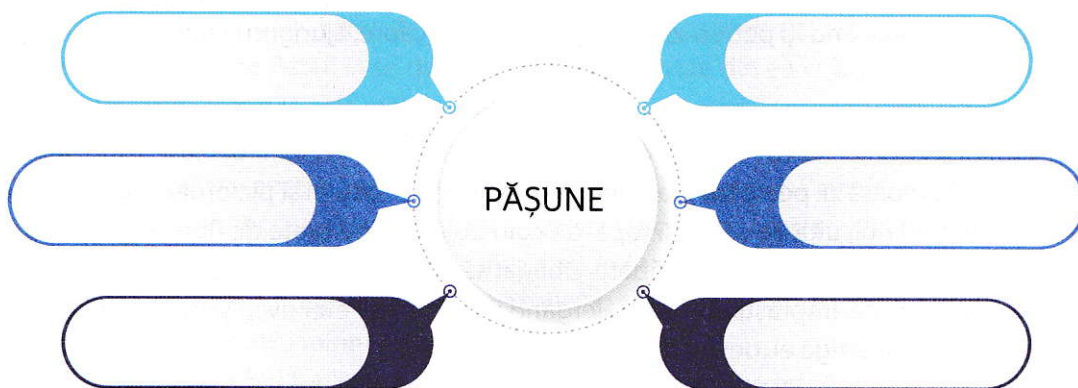
Văd... Cred că... Mă întreb...

- 1** Observă imaginea alăturată, apoi răspunde la întrebări pe caiet.
 - ▶ Ce vezi în imagine?
 - ▶ Ce crezi că reprezintă?
 - ▶ Ce întrebare îți vine în minte privind imaginea?

Brainstorming

- 2** Scrie la ce te gândești când auzi cuvântul *pășune*.

- 3** Citește cu atenție cuvintele-cheie. Scrie în caiet propoziții sau o mică poveste folosind aceste cuvinte.

- ▶ natură
- ▶ munte
- ▶ pajiște
- ▶ păstor
- ▶ flori
- ▶ bucurie
- ▶ descoperire

- 4** Enumeră titluri de cărți sau de povești citite de tine care au ca personaje copii. Precizează prin ce anume s-au remarcat aceștia.

În zori, un fluierat lung o trezi brusc pe Heidi. Când deschise ochii, o rază de soare trecu prin lucarnă și inundă micul pod cu lumina ei caldă. Heidi privi de jur împrejur și se întrebă unde se afla. Când auzi afară vocea groasă a bunicului, își aminti imediat totul. Era foarte fericită! Îi veniră în minte toate lucrurile frumoase pe care le văzuse în ajun. Cât ai clipi, Heidi sări din pat și se îmbracă. O luă la goană în jos, pe scară, și năvăli afară. Peter păstorul era deja acolo, inconjurat de turma lui, iar bunicul le scotea pe Albișoara și pe Negruța din staul, ca să se alăture celorlalte capre. Heidi alergă spre el, să le dea bună ziua lui și caprelor.

— Ai vrea să te duci cu ei pe pășune? întrebă bunicul.

Sigur că voia! Tremura de nerăbdare.

— Dar mai întâi trebuie să te speli. Altfel, soarele strălucitor va râde de tine, așa murdară cum ești.

Bunicul îi arătă lui Heidi un lighean mare așezat la soare, în fața ușii. Heidi se cufundă în el și se frecă până ce străluci ca o monedă nouă. În timp ce ea se spăla, bunicul se întoarse în cabană și îl strigă pe Peter:

— Vino-ncoa, general al caprelor!

Peter se apropie.

— Desfă traista! porunci din nou bunicul, apoi îi îndesă în ea o bucată mare de brânză și niște pâine.

De uimire, Peter făcu ochii mari: cele două porții erau duble față de a lui!

— Stai pe loc, băiete! Trebuie să iei și castronul. Heidi nu știe să bea ca tine, direct de la capră. La prânz o să-i dai două castroane pline. Și ai mare grijă de ea! Să nu cumva să cadă în vreo prăpastie! Ai priceput?

Între timp, Heidi, curată și înviorată, ieșise din lighean și se apropiase.

— Cu siguranță, soarele n-o să râdă de tine, zise bunicul. Ești foarte curată! Dar, diseară, când vei coborî, o să te speli din nou. Când îți petreci ziua alergând printre capre, ajungi cu tălpile negre! Acum, plecați, a venit timpul!

Micul grup porni la drum spre pășune, plin de veselie. Vântul nopții alungase toți norii, cerul era senin și soarele lumina vârfulurile înalte. Pășunea era împodobită cu mii de flori multicolore, care păreau să salute această nouă și frumoasă zi: peste tot erau gențiane, ciuboțica-cucului și piciorul-cocoșului. Heidi, încântată de atâtea lucruri noi, uită de capre și țopăi de colo-colo. Culese brațe de flori cu gândul să le ducă la cabană și să-și împodobească micuța încăpere. Obligat să aibă grijă în același timp și de Heidi, și de capre, care profitau de libertate, împrăștiindu-se și alergând pe pășune, Peter avea și mai mult de muncă.

— Unde ești, Heidi? strigă el, destul de sâcâit.

— Aici!

Dar sărmanul Peter nu vedea pe nimeni! Heidi se așezase după o colină și se lăsa îmbătată de noile arome pe care le respira.

— Vino! strigă Peter încă o dată. Nu trebuie să cazi de pe stânci. Bunicul vrea să am grijă de tine.

— Dar unde sunt stâncile?

— Departe, destul de departe de aici. Sus, acolo unde trăiește vulturul.

La auzul acestor cuvinte, Heidi ieși în grabă de după colină și alergă spre Peter, cu șorțul plin de flori.

— Ai strâns destule, bodogăni Peter. Dacă le culegi pe toate, n-o să-ți mai rămână nimic pentru mâine.

Micuța nu comentă. De altfel, nici nu mai avea loc în șorțuleț. Așa că merse cuminte alături de Peter, până ajunseră la locul unde băiatul obișnuia să facă popas în timpul zilei, la poalele stâncilor abrupte, acoperite în partea de jos de câțiva brazi, și goale spre vârf. Nu departe de locul acela, prăpăstii adânci

se căscau spre pășune. Făcuse bine bunicul să le atragă atenția copiilor! Peter, obosit de urcuș, își puse traista la adăpost de vânt și de soare. Heidi, după ce-și scoase șorțul, se așează alături de băiat. În fața lor se întindea valea, scăldată de razele soarelui de dimineață. Între două vârfuri cu înălțimi amețitoare scânteia un ghețar. Îmbătută de atâta frumusețe și de imensitatea pe care n-o mai văzuse niciodată, Heidi privea în toate părțile. În jur domnea o liniște adâncă, întreruptă doar de șuierul vântului care făcea să se aplece tijele delicate ale florilor de munte. Peter ațipise, iar caprele se cățarau pe stânci. Brusc, Heidi auzi un țipăt ascuțit care venea din cer. Privi în sus și văzu o pasăre neagră, cu aripi uriașe, care se învârtea deasupra lor. Niciodată nu văzuse o pasăre atât de impunătoare, cu aripi atât de lungi!

— Peter! Peter! Trezește-te! strigă ea. Uite vulturul, aici, deasupra.

Peter și Heidi priviră pasărea până ce aceasta dispăru după munții înalți.

— Unde s-a dus? întrebă Heidi.

— La cuibul lui, răspunse Peter. Foarte sus, în munte.

— Și dacă ne-am duce și noi? întrebă fetița.

— Nici prin gând să nu-ți treacă! Nici măcar caprele nu pot ajunge așa de sus. Și apoi, bunicul ne-a interzis, e mult prea periculos!

Apoi Peter începu să fluiere și să strige din răspuneri. Dacă Heidi nu înțelegea ce însemna asta, caprele știau bine, căci coborâră de pe stânci, adunându-se în jurul lui Peter. În timp ce unele continuau să pască, altele alergau de colo-colo, iar altele se jucau împungându-se cu coarnele.

Dintr-un salt, Heidi fu în picioare și se alătură turmei. Pentru ea era un spectacol nou, și era foarte fericită să poată zburda printre animale. Sărea de la una la alta și făcea cunoștință cu ele, observând că fiecare avea felul ei de a fi. Cât despre Peter, el se duse după traistă, scoase din ea cele patru bucăți de pâine și brânză și le puse pe iarbă: bucățile cele mai mari pentru Heidi, cele mici pentru el. Apoi luă castronul și se apucă s-o mulgă pe Albișoara, până ce-l umplu cu lapte proaspăt. Apoi o strigă pe Heidi, care se dovedi mai puțin ascultătoare decât caprele. Fericită să poată alerga și sări împreună cu ele, nu auzea și nu vedea nimic altceva. Din fericire, Peter știa să se facă auzit și strigă atât de tare, încât munții îi răspunseră în ecou mult timp. Atunci Heidi se arătă. I se păru atât de îmbietor ce pregătise băiatul, încât fu foarte mulțumită.

— Încetează cu țopăitul, îi porunci Peter. E ora mesei. Așază-te și mănâncă!

— Castronul de lapte e pentru mine? întrebă Heidi.

— Da, zise Peter. După ce bei tot, vei primi un alt castron de la Albișoara. Apoi va fi rândul meu. O să iau lapte de la Cărligel. E capra mea.

Când Heidi își termină de băut laptele, Peter se duse să-i mai umple un castron. În timpul acesta, fetița împărți pâinea și brânza, lăsându-i lui Peter bucățile cele mai mari.

— Uite, asta e pentru tine. Pentru mine e prea mult, îi explică ea.

Peter rămase cu gura căscată. Niciodată nu fusese în măsură să spună așa ceva. Niciodată nu avusese prea mult de mâncare. Nu se hotărî să accepte decât atunci când Heidi îi făcu un semn din cap.

— Cum se numesc caprele? îl întrebă Heidi pe Peter, privind turma.

Peter știa numele fiecăreia. Le numi una după alta, arătându-le cu degetul. Heidi asculta cu atenție. Cum era iute de minte, reținu totul din prima. Erau acolo Fiorosul, cu coarnele lui puternice, care le speria pe toate celelalte. Numai micuța Cărlionț nu se temea de el. Îi plăcea chiar să-l stârneasă. Era atât de

sprintenă și de iute, încât, la fiecare nouă îndrăzneală, Fiorosul nici n-avea timp să treacă la atac. Cât despre micuța Albișoara, ea nu înceta să behăie și să se vaite, ceea ce o supăra pe Heidi foarte tare.

— De ce este atât de tristă? întrebă ea.

— Pentru că mama ei e prea bătrână ca să mai vină pe pajiște, răspunse Peter, continuând să mănânce.

— Biata Albișoara! se văicări Heidi, înconjurând cu brațele gâtul animalului. Apoi continuă: Acum o să vin în fiecare zi cu tine pe pajiște, o să-ți țin companie și nu vei mai fi niciodată tristă.

Ca și cum ar fi înțeles, Albișoara își frecă fruntea de umărul lui Heidi și încetă să mai behăie.

Din toată turma, cele mai frumoase capre erau cele ale bunicului, Albișoara și Negruța. Aveau o ținută deosebit de elegantă, prin care lăsau impresia că-l disprețuiesc pe Fiorosul, cu atitudinea lui de bătaș.

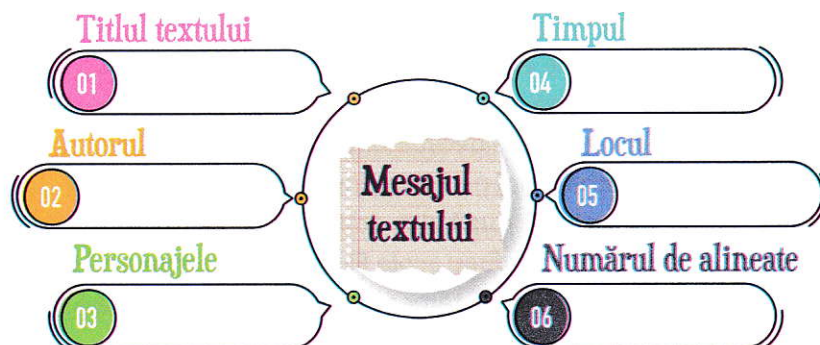
— Peter, de ce caprele bunicului sunt cele mai frumoase? întrebă Heidi când turma porni din nou să ia cu asalt muntele, în căutare de tufe bune de păscut.

— Pentru că are mare grijă de ele, le dă sare, iar staulul lor e cel mai curat din zonă, răspunse Peter.

Înțeleg textul

- 5 Recitește cu atenție textul. Notează pe caiet toate cuvintele pe care nu le cunoști. Caută în dicționar explicația acestora. Alcătuiește propoziții cu ele.
- 6 Scrie în caiet cuvinte cu înțeles asemănător pentru: *uimire, țopăi, sâcâit, colină, arome, popas, obosit, ațipise*.
- 7 Scrie în caiet cuvinte cu înțeles opus pentru: *lung, strălucitor, pline, veselie, alungase, departe, înalți, împreună*.
- 8 Formulează câte două propoziții în care cuvintele *ochi, mare, amânat* să aibă sensuri diferite.
- 9 Transcrie în caiet al treilea cuvânt din primele cinci alineate. Desparte-le în silabe. Notează cu **V** vocalele și cu **C** consoanele.
- 10 Găsește cât mai multe cuvinte înrudite cu *flori* și *muncă*, după modelul dat:
 ■ **a învăța** – *învățare, învăț, învățătură, învățător, învățătoare, învățat, neînvățat*
- 11 Transcrie din text o propoziție enunțiativă, una interogativă și una exclamativă.
- 12 **Harta textului.** Realizează și completează pe caiet o hartă a textului asemănătoare celei date.

13 Relația întrebare-răspuns.

a Formulează răspunsuri, în scris, la următoarele întrebări:

ÎN TEXT	ÎN CAPUL TĂU
Chiar acolo (răspunsurile se găsesc ușor, în enunțuri) ▶ Ce a trezit-o brusc pe Heidi? ▶ Pe cine scotea bunicul din staul? ▶ Cine era numit de bunicul <i>general al caprelor</i>? ▶ Ce a îndesat bunicul în traista lui Peter? ▶ Cu ce era împodobită pășunea?	Autorul și tu (răspunsurile arată părerea ta despre o situație din text) ▶ Cum crezi că s-a simțit Heidi când a urcat cu Peter la pășune? ▶ Ce părere ai de gestul lui Heidi de a-i oferi mai multă mâncare lui Peter?
Gândește și caută (răspunsurile se formulează citind mai multe enunțuri) ▶ Ce voia să facă Heidi cu florile culese? ▶ De ce avea Peter acum și mai multă muncă? ▶ De ce nu puteau ajunge copiii la cuibul vulturului?	Doar tu (răspunsurile nu se referă la text) ▶ Ce experiență asemănătoare cu aceea a lui Heidi ai avut? ▶ Ce crezi că este mai important: să fii serios și disciplinat sau să te bucuri de lucruri amuzante și relaxante? De ce?

b Formulează și tu câte două întrebări care să se potrivească pentru fiecare categorie.

14 Stabilește valoarea de adevăr a propozițiilor următoare. Încercuiește varianta corectă.

▶ Heidi dormea în podul casei.	A/F
▶ Fetița a salutat caprele.	A/F
▶ Heidi a plecat la pășune fără să se spele.	A/F
▶ Bunicul a pus pâine și brânză în traista lui Peter.	A/F
▶ Copiii au făcut popas la poalele stâncilor.	A/F
▶ Heidi a auzit un țipăt ascutit care venea de după stânci.	A/F
▶ Capra lui Peter se numea Albișoara.	A/F
▶ Peter știa numele fiecărei capre.	A/F
▶ Cărlionț era o capră care behăia întruna.	A/F
▶ Caprele bunicului aveau o ținută deosebit de elegantă.	A/F

15 Caută în text și transcrie în caiet cuvintele care denumesc plante.

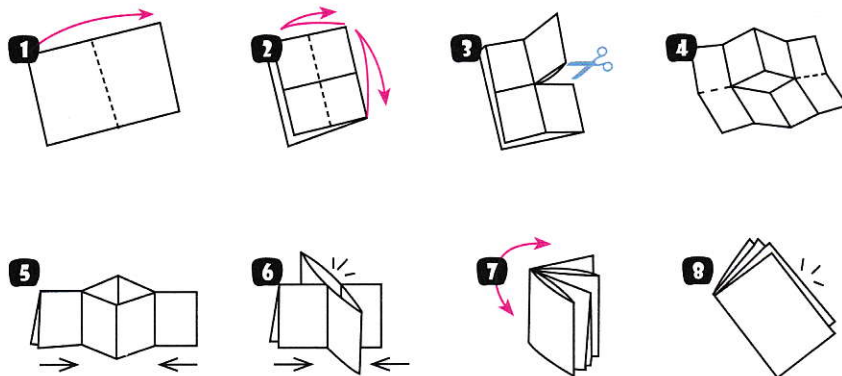
16 Alege din cuvintele de la exercițiul anterior două care denumesc flori. Informează-te și scrie câte trei informații despre fiecare. Poți completa și cu desene.

- 17** Stabilește ordinea în care s-au petrecut întâmplările din text, prin numerotare:
- ☐ Heidi l-a trezit pe Peter să îi arate vulturul.
 - ☐ Peter i-a spus fetei numele tuturor caprelor.
 - ☐ Bunicul i-a dat voie lui Heidi să meargă cu caprele la pășune.
 - ☐ Heidi a aflat de ce e tristă Albișoara.
 - ☐ Heidi a împărțit pâinea și brânza, lăsându-i lui Peter porțiile mai mari.
 - ☐ Heidi ȋtopăia de colo-colo, încântată de lucrurile noi pe care le vedea.
- 18** Scrie în caiet toate substantivele proprii din text. Alcătuieste un enunț în care să folosești două dintre acestea, la alegere.
- 19** Completează cu adjective substantivele date, așa cum apar din text.
- prăpăstii _____ înălțimi _____ liniștea _____
- tije _____ ȋpăt _____ aripi _____
- 20** Alcătuieste enunțuri cu trei dintre adjectivele de la exercițiul anterior, folosind alte substantive decât cele din text.

Dincolo de text

- 21** Realizează un desen pe caiet în care să prezinți pășunea unde au fost Heidi și Peter, așa cum ȋi-o imaginezi tu.
- 22** Ce crezi că se va întâmpla cu Heidi mai departe în poveste?
- 23** Scrie două proverbe despre natură.
- 24** Realizează și tu o carte după modelul următor.
Ilustrează coperta cărții. Pe fiecare filă scrie câte o idee a textului, apoi realizează un desen sugestiv.

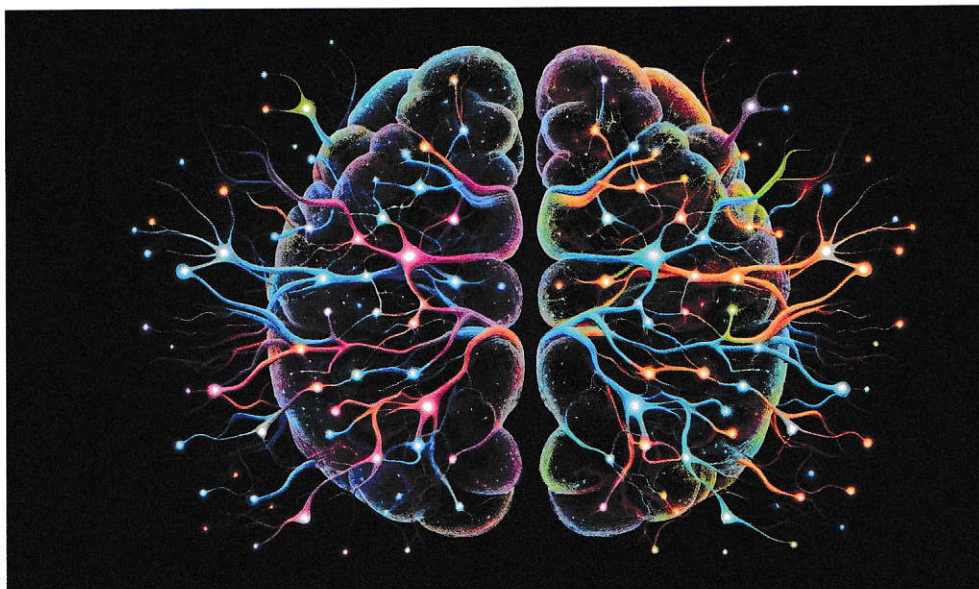
- 25** Găsește rime pentru cuvintele următoare:
munte –	pășune –	băieȋel –
păstor –	fetiȋă –	lapte –
- 26** Imaginează-ȋi că ești Peter. Scrie în caiet o scrisoare de 10-15 rânduri către un prieten, în care să ȋi povestești despre prima experienȋă a lui Heidi cu turma la pășune.

Corpul uman

Mă pregătesc să citesc

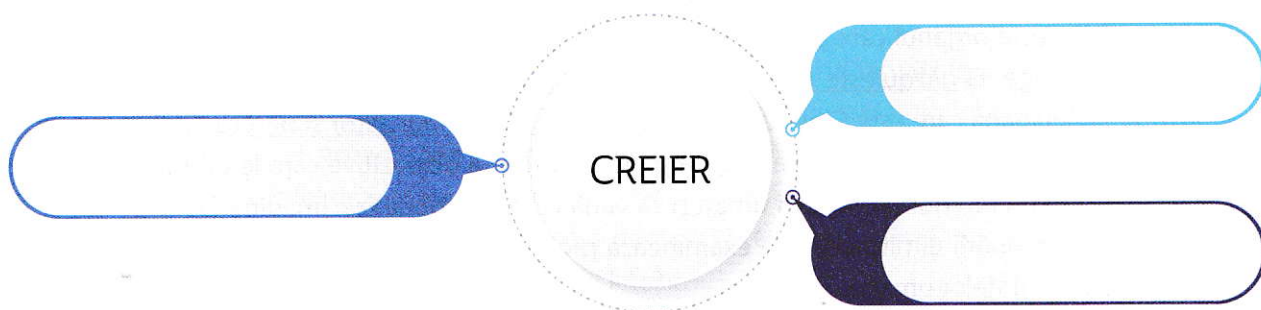
1 Podul 3-2-1. Privește cu atenție imaginea, apoi răspunde la cerințele de mai jos.

- Scrie în caiet trei propoziții formulate pe baza imaginii.
- Formulează două întrebări pornind de la imaginea dată.
- Ce legătură poate exista între tine și ceea ce reprezintă imaginea?

Brainstorming

2 Scrie cât mai multe idei care îți vin în minte atunci când auzi cuvântul *creier*. Completează aici cu cât mai multe variante.

3 Gândește-te și completează în caiet ce știi și ce vrei să știi despre creierul uman. Completează primele două coloane într-un tabel asemănător celui de mai jos.

Ce știi despre creierul uman?	Ce vreau să știu despre creierul uman?	Ce am învățat despre creierul uman?

Citesc cu atenție

4 Citește textul de mai jos. Subliniază cuvintele/expresiile pe care nu le înțelegi.

Corpul tău este un ansamblu de părți și procese care colaborează pentru a te menține viu și sănătos. Cele mai mici părți din tine sunt celulele. Ai peste 372 de trilioane de celule!

Aceste celule nu sunt însă identice. Există peste 200 de tipuri diferite de celule umane, cu sarcini distincte. Circa 2 miliarde de celule musculare cardiace, de pildă, fac inima să pompeze permanent sânge prin corp. Chiar și sângele conține circa 25 de trilioane de celule roșii, capabile să se agațe de oxigen și să-l transporte către toate celelalte celule. Ficatul, care conține circa 240 de miliarde de celule, curăță sângele și reciclează celulele moarte ale sângelui în lichide digestive.

Celulele de același fel se reunesc și formează diferite tipuri de țesuturi, care sunt părțile componente pentru toate organele tale și pentru celelalte părți ale corpului. Stomacul, de exemplu, este format din straturi de țesut muscular, plus straturi de țesut asemănător pielii, numit țesut epitelial. Pielea ta include țesut epitelial și un țesut conjunctiv rezistent, un fel de versiune de superglue.

Toate aceste organe și părți ale corpului sunt unite între ele, formând sistemele organismului.

Sistemul osos, de pildă, constă din oasele care formează scheletul corpului. Adesea, el este dublat de sistemul muscular, format din mușchi atașați de schelet. Sistemul tău digestiv include stomacul, intestinalele și alte organe care digeră hrana. Sistemul tău respirator, care include plămânii, are rolul de a transporta oxigen în corp și de a elimina gazul rezidual numit dioxid de carbon.

Creierul tău este organul care controlează întregul corp. El face plămânii să se umple cu aer și inima să pompeze sânge. El găzduiește amintirile, procesează sunetele și imaginile, mirosurile și gusturile și te face să fii persoana care ești. Creierul complex este organul răspunzător și pentru inteligența umană, conferindu-i o imaginație suficient de bogată pentru a inventa dispozitive care le permit oamenilor de știință să se uite în interiorul corpului uman și să vadă cum funcționează. Imaginația îi permite omului să proiecteze mașinării uimitoare, care examinează proteinele minuscule care conțin codurile chimice necesare creării ființelor umane.

Cine ești și tot ce faci este centralizat într-un organ moale și rozaliu, situat în cap: creierul tău. Creierul reprezintă centrul de comandă al corpului și păstrează toate gândurile, senzațiile și amintirile. El primește informații și transmite mesaje către restul corpului prin intermediul unor fibre numite nervi. Creierul și nervii alcătuiesc sistemul nervos.

Creierul se află într-un „coif” osos numit craniu. El se află deasupra principalului nerv al organismului, măduva spinării. Aceasta este protejată de vertebrele coloanei vertebrale. De-a lungul coloanei, 31 de perechi de nervi se desfășoară, ducând către brațele, picioarele și bustul tău. Acești nervi se ramifică în nervi mai mici, în contact cu mușchii, glandele și alte părți ale corpului. Creierul trimite mesaje de-a lungul nervilor, pentru a transmite mușchilor să se miște și recepționează mesajele trimise de corp. Unele mesaje provin de la organele de simț, cum ar fi ochii, urechile, limba, nasul și pielea.

FUNCȚIILE CREIERULUI

LOBUL FRONTAL

- Mișcare
- Comportament
- Rezolvarea problemelor
- Vorbire

LOBUL PARIETAL

- Inteligență
- Limbaj
- Simț tactil
- Raționament

LOBUL TEMPORAL

- Limbaj
- Memorie
- Auz
- Emoții

LOBUL OCCIPITAL

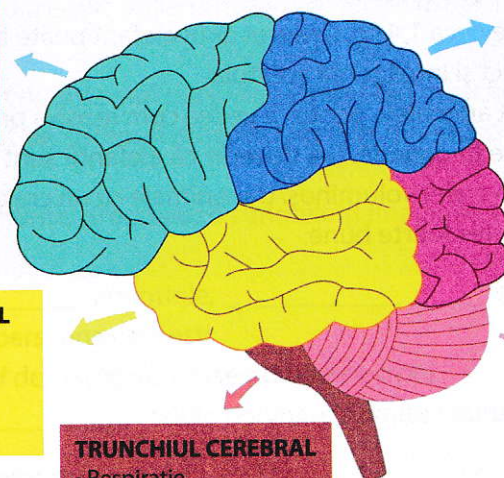
- Vedere
- Recunoaștere vizuală

CEREBEL

- Echilibru
- Controlul mușchilor

TRUNCHIUL CEREBRAL

- Respirație
- Înghițire

Peste 80% din creierul tău este format din creierul mare. Acesta este partea „gânditoare” a creierului. El procesează informațiile venite de la simțuri și te ajută să planuiești și să realizezi mișcări, de pildă aruncarea unei mingi.

O altă parte importantă, cerebelul, te ajută să-ți menții echilibrul și să-ți coordonezi mușchii. Ultima parte, dar nu cea din urmă, măduva, controlează procese precum respirația și digestia.

NEURONI

Nervii sunt mănunchiuri de celule nervoase numite neuroni. Creierul tău are aproximativ 86 de miliarde de celule nervoase numite neuroni, iar aceste celule trimit mesaje sub formă de impulsuri electrice prin corpul tău foarte rapid. Atunci când un semnal ajunge la capătul unui neuron, el trece la următorul neuron. Când primește astfel de mesaje, creierul tău produce suficientă electricitate pentru a aprinde un bec de 15 wați. Un semnal din creierul tău se poate deplasa cu 402 km/h către un mușchi. Dar, dacă te lovești la deget, de pildă, mesajul circulă cu doar 4,8 km/h.